

پرسمان «اقتصاد ایران»

رقابت پذیری صنایع در روند الحاق به WTO

دکتر نیکو اقبال: حدود ۴۰ درصد صنایع ما قدرت رقابت پذیری ندارند.

اقتصاد ایران دارای ساختاری بسیار وابسته به اقتصاد جهانی است. معادل نود و هفت درصد تجارت جهان بین اعضای سازمان تجارت جهانی (WTO) انجام می‌شود که اعضای دائمی آن بالغ بر ۱۴۹ کشور هستند. کشورهای غیرعضو در معرض پیامدهای متفاوت، از جمله: مقررات، تصمیمات و رفتارهای تبعیض آمیز سازمان تجارت جهانی قرار دارند، به طوری که کشورهای عضو این سازمان در برخی موارد می‌توانند تا ۶۰۰ برابر ارزش کالاهای وارداتی کشورهای غیرعضو، تعرفه وضع نمایند. در عین حال، کشورهای غیرعضو از مزایای تجارت جهانی نظیر کاهش موانع گمرکی کشورهای عضو نیز برخوردار نمی‌شوند. ایران در خرداد سال ۱۳۸۴ تحت عنوان ناظر، به عضویت این سازمان درآمد و اکنون در حال سپری کردن فرآیند الحاق به این سازمان قرار دارد. با توجه به این موضوع، در صورت عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی، بررسی تحولات ساختاری از زوایای گوناگون، بسیار ضروری است.

یکی از این زوایا، بررسی رقابت پذیری صنایع ایران در صحنه تجارت بین الملل است. عضویت در WTO با توجه به اهداف و مقررات آن، موجبات آزادسازی تجاری، آزادسازی نرخ ارز و حذف حمایت‌ها را فراهم نموده و از این طریق، بر سطح رقابت پذیری صنایع اثر می‌گذارد.

دکتر نیکو اقبال، استاد دانشگاه و کارشناس مسایل اقتصادی، در نشست ماهانه انجمن اقتصاددانان اذعان کرد که بر اساس پیش‌بینی‌ها، حدود ۴۰ درصد صنایع ما قدرت رقابت پذیری ندارند و در صورت الحاق، ورشکست خواهند شد. ولی باید در نظر داشت، آنچه برای سطح خرد اتفاق می‌افتد برای کلان اتفاق نمی‌افتد و ناپیوستگی دیدگاه ایستا داشت. بدیهی است که، این مسأله برای کل اقتصاد ایران مصداق نخواهد داشت و این صنایع، با فکر و اندیشه می‌توانند دچار تحول شوند و در واقع، ما باید این چالش را طی کنیم و نباید برای عضویت در WTO تردید داشته باشیم.

بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که گروه‌های تولید مواد و محصولات شیمیایی، تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی (مانند: سیمان، آهک و گچ، محصولات بتنی، سیمانی و گچی، برش، شکل دادن و پرداخت سنگ)، برخی محصولات غذایی (نظیر: روغن‌ها، چربی‌های گیاهی و حیوانی)، منسوجات (عمدتاً قالی و قالیچه)، پوشاک، چرم،

کفش و تولید فلزات اساسی، بر اساس معیارهای پیش گفته، در مسیر الحاق به سازمان تجارت جهانی، بیش از سایر بخش‌ها دارای مزیت نسبی می‌باشند. بنابراین، در فرآیند الحاق به WTO ضروری است که صنایع دارای مزیت، شناسایی، اولویت بندی شوند و مشمول مذاکره و کاهش متقابل تسهیلات و تعرفه‌های گمرکی قرار گیرند. بدیهی است که کلیه اقدامات و سیاست‌گذاری‌های دولت برای افزایش کارایی و بهره‌وری این مؤسسات (نظیر اصلاحات پولی، مالی و نهادی) موجبات موفقیت بیشتر این صنایع را در فرآیند الحاق فراهم می‌آورد.

در پایان نشست انجمن اقتصاددانان، دکتر نیکو اقبال، پیشنهادات خود را در قالب دو نظریه ارائه داد: (۱) کشور ایران باید آزادسازی تجاری در روند مذاکرات مربوط به الحاق به سازمان تجارت جهانی را با مجموعه کالاهایی که از مزیت نسبی صادراتی برخوردارند آغاز نماید. به عبارت دیگر، این گروه از محصولات را مبنای کاهش عوارض و تعرفه‌های گمرکی و برقراری متقابل تسهیلات قرار دهد.

(۲) از آنجا که قیمت تمام شده محصولات، نقش اصلی را در برخورداری از مزیت‌ها دارد و هزینه تمام شده محصولات، متأثر از عوامل گوناگون در سطوح خرد و کلان است، لذا باید نهادهای دولتی در ایران مصمم شوند که با اجرای اصلاحات، محیط کسب و کار را هرچه بیشتر مستعد بهره‌برداری بیشتر از مزایای آشکار شده موجود و مزیت‌های مستعد اکتسابی نمایند. این اصلاحات می‌تواند از بازنگری قوانین کار، نظام بانکی، قوانین حمایت از سرمایه‌گذاری شروع شود و تا انضباط پولی و مالی دولت، کاهش تورم و نرخ سودهای بانکی را در بر گرفته و زمینه‌های هرچه بیشتر رقابت پذیری را در صنایع با مزیت‌های نسبی آشکار شده فراهم نمایند.

پرسش و پاسخ

در پایان نشست انجمن اقتصاددانان، سؤالاتی مطرح شد که در ذیل مورد اشاره قرار می‌گیرند.

● آیا ما باید اول اصلاحات را در داخل کشور انجام دهیم و سپس وارد WTO شویم و یا برعکس؟ بهتر است ابتدا اعضا این سازمان بشویم و بعد در رویارویی با آن، اصلاحات را انجام دهیم و در کل، این اصلاحات به نفع صنایع ما خواهد بود.

● اگر وارد سازمان شویم، آیا این مقررات یک دفعه بر تمام اقتصاد اعمال می‌شود، یا این که به

تدریج به اجرا در می‌آید؟

ورود به سازمان به صورت مرحله به مرحله انجام می‌گیرد. مجموع چند کشور، گروه‌هایی را تشکیل می‌دهند و بر سر این موضوع که به طور متقابل چه امتیازاتی را به یکدیگر بدهند، با هم مذاکره می‌کنند. تعرفه‌ها به مرور کاهش یافته و برای هر کشوری یک دوره‌ای در نظر گرفته می‌شود که طی آن، کشور بتواند قدرت رقابت پذیری خود را افزایش دهد.

● نرخ ارز پس از ورود به WTO افزایش می‌یابد یا کاهش؟

گرایش کلی به سمت تثبیت نرخ ارز کشورها است، کشورهای اروپایی حتی توافق کرده‌اند که نرخ ارزشان تثبیت شود. پس از این دوره، هر کشوری که صادراتش نسبت به واردات بیشتر باشد، درآمد ارزی و عرضه ارز در آن کشور بیشتر می‌شود و افزایش عرضه، موجب کاهش نرخ ارزهای خارجی می‌گردد. چیزی که باعث می‌شود ما در آینده بتوانیم نرخ ارز را تثبیت و به مرور زمان، شاهد افزایش ارزش ریال بشویم، در حقیقت عبارتست از کارایی شرکت‌های اقتصادی که در حال حاضر در کشورمان بسیار پایین است.

طی دو سال گذشته، ایران حدود ۱۵۰ میلیارد دلار درآمد ارزی داشته که دائماً به طرق مختلف وارد بازار می‌شود و به طور مصنوعی با ورود این دلارها به بازارها، نرخ ارز ثابت نگه داشته می‌شود. در واقع، این نرخ ارز نرخ بسیار بالایی برای اقتصاد ایران محسوب می‌شود و به درآمدهای نفتی بستگی دارد. اگر ما بتوانیم به تدریج وارد سازمان تجارت جهانی شویم و محصولات دیگری را هم صادر کنیم، سهم بیشتری از درآمدهای ارزی را به خود اختصاص داده، آنگاه آرام آرام به نرخ واقعی ارز خواهیم رسید و به این ترتیب، ارزش ریال به سمت تثبیت و سپس کاهش، حرکت خواهد کرد.

● آیا صنایع پتروشیمی ایران دارای مزیت نسبی هستند؟ مسأله قابل تأمل این است که محصولات پتروشیمی ما استاندارد لازم را ندارند. به طور کلی، صنایع دولتی (به دلیل حمایت) حتی با ورشکست شدن هم آسیب نمی‌بینند. بنابراین برای استاندارد کردن محصولات خود تلاشی نکرده و این مسأله موجب می‌شود که خریداران، محصولات پتروشیمی را از کشورهای دیگر با قیمتی بالاتر و با استاندارد لازم تهیه نمایند. ■